

بررسی ساختار تاییدی مدل دو عاملی نسخه فارسی

مقیاس عزت نفس روزنبرگ

غلامرضا رجبی*^۱، سونا کارجو کسمایی^۲

چکیده

هدف این مطالعه، بررسی ساختار تاییدی یک عاملی و دو عاملی نسخه فارسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ بر روی نمونه‌ای از دانشجویان دانشگاه شهید چمران اهواز بود. در این مطالعه ۱۲۹ (۷۴ پسر و ۵۵ دختر) دانشجو از بین دانشجویان سال اول ساکن در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه شهید چمران اهواز به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده و آنها مقیاس عزت نفس روزنبرگ را تکمیل نمودند. تحلیل داده‌ها با استفاده از نرم افزار ۱۶-AMOS انجام شد. یافته‌ها نشان داد که مدل یک عاملی برازنده‌ی داده‌ها نیست و میزان خطا (REMSE) برابر با ۰/۱ است. اما مدل دو عاملی اقتباس شده از رجبی و بهلول (۱۳۸۶) با دو شاخص اصلاح و میزان خطای ۰/۰۵ برازنده داده‌ها است. در نتیجه پژوهشگران می‌توانند از ساختار دو عاملی ایجاد شده‌ی نسخه‌ی فارسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در زمینه‌های مختلف پژوهشی، آموزشی و درمانی استفاده کنند.

واژه‌های کلیدی:

ساختار تاییدی، عزت نفس، روزنبرگ.

۱- دانشیار گروه مشاوره، دانشگاه شهید چمران اهواز.

۳- دانش‌آموخته کارشناس ارشد مشاوره خانواده، دانشگاه شهید چمران.

* نویسنده‌ی مسئول مقاله، rajabireza@scu.ac.ir

مقدمه

انسان‌ها میل و اشتیاق به داشتن عزت نفس^۱ را به‌عنوان یک نیاز اساسی تجربه می‌کنند. عزت نفس اعتماد به ظرفیت فرد برای کسب ارزش‌ها است (براندن^۲، ۱۹۷۰). این سازه‌ی شخصیتی یک مفهوم ذهنی و پایدار از تایید خودواقعی است و دیدگاه‌ها و ارزش‌های فرد را در اغلب سطوح بنیادی تجربه‌گری روان‌شناختی بیان می‌کند (بدنار و پترسون^۳، ۱۹۹۵). اوسبورن^۴ (۱۹۹۳) عزت نفس را به‌عنوان احساس مثبت و منفی نسبتاً دائمی درباره‌ی خود که ممکن است کم و بیش در برخورد با افراد شکل بگیرد، تعریف می‌کند. عزت نفس عموماً یک مؤلفه‌ی ارزیابی‌کننده از خودپنداره و معرف گسترده‌ی خود است که شامل جنبه‌های شناختی، رفتاری و نیز عاطفی است. درحالی که این سازه اغلب برای اشاره به مفهوم کلی ارزش شخصی استفاده می‌شود، مفاهیم ظریف مانند اعتماد به خود تلویحاً به‌عنوان یک مفهوم عزت نفس در بیشتر حیطه‌های خاص مورد استفاده قرار می‌گیرد. همچنین، به‌طور وسیع فرض می‌شود که عزت نفس به‌عنوان یک صفت عمل می‌کند. یعنی عزت نفس در طول زمان در افراد ثابت است. با این وجود، این اصطلاح یک سازه‌ی رایج در حیطه‌های مختلف روانشناسی از جمله شخصیت (خجالتی بودن)، رفتاری (عملکرد تکلیف)، شناختی (سوگیری اسنادی) و مفاهیم بالینی (اضطراب و افسردگی) در ارتباط است. به‌ویژه تعدادی از پژوهشگران بر کارکردهای انطباقی و خودحمایتی عزت نفس تاکید دارند (بلاسکوویچ و توماکا^۵، ۱۹۹۱). اغلب انسان‌ها اهمیت عزت نفس را احساس می‌کنند و برای آنها بسیار دشوار و حتی غیرممکن است که نسبت به توصیف‌های دیگران درباره‌ی خود مانند عدم صلاحیت، جاذبه و غیره بی‌اعتنا باشند.

عزت نفس کلی یک مؤلفه‌ی عاطفی و با بهزیستی روانشناختی در ارتباط است و عزت نفس اختصاصی یک مؤلفه‌ی شناختی و با پیامد رفتاری رابطه دارد (مارش^۶، ۱۹۹۳؛ روزنبرگ، اسکولار، اسکون باخ^۷ و روزنبرگ، ۱۹۹۵، برگرفته از پالمن و آلیک^۸، ۲۰۰۰). به مفهوم دقیق کلمه، عزت نفس عبارت از میزان ارزشی است که افراد برای خویشتن قائل هستند. سطح بالای عزت نفس

-
- 1- Self-esteem
 - 2- Braden
 - 3- Bednar, & Peterson
 - 4- Osborn
 - 5- Blascovich, & Tomaka
 - 6- Marsh
 - 7- Rosenberg, Schoolar, & Schoenbach
 - 8- Pullmann, & Allik

بیانگر ارزیابی مثبت از خود است و برعکس. به عبارت دیگر، عزت نفس یک ادراک و نه یک واقعیت است.

با این حال، عزت نفس ممکن است رابطه‌ی تنگاتنگی با فرهنگ جوامع داشته باشد. به نظر می‌رسد خود در فرهنگ‌های مختلف به دو شیوه شکل می‌گیرد: (۱) مفهوم مستقل از خود، که خاص فرهنگ‌های غربی است و در این فرهنگ‌ها خود به‌عنوان جدای از دیگران با تأکید بر ابزار اسنادهای بیگانه ملاحظه می‌شود و (۲) مفهوم اتکای متقابل خود، که ویژه‌ی تعدادی از فرهنگ‌های غیرغربی با تأکید بر ارتباطات انسانی است (مارکوس و کیتایاما^۱، ۱۹۹۱، برگرفته از پالمن و آلیک، ۲۰۰۰). مطالعات بیان می‌کنند که در فرهنگ‌های جمع‌گرا عزت نفس پائین‌تر از فرهنگ‌هایی که خود به‌عنوان یک عامل مستقل به حساب می‌آید (بوند و چانگ^۲، ۱۹۸۳؛ فیدر و مک کی^۳، ۱۹۹۳، برگرفته از پالمن و آلیک، ۲۰۰۰).

مقیاس عزت نفس روزنبرگ^۴ (۱۹۶۵) و مقیاس عزت نفس کوپراسمیت^۵ (۱۹۸۱) دو مقیاس مقیاس رایج برای اندازه‌گیری عزت نفس هستند. مقیاس اولی در آغاز برای اندازه‌گیری احساس‌های پذیرش یا ارزش خود کلی نوجوانان و مقیاس دومی برای ارزیابی نگرش نسبت به خویش در زمینه‌های خاص مانند والدین، همسالان، آموزشگاه و علائق شخصی تدوین شده‌اند. با این وجود، مقیاس عزت نفس روزنبرگ نسبت به مقیاس عزت نفس کوپراسمیت یک ابزار ساده و کوتاه، واجد قابلیت اعتماد (همسانی درونی و بازآزمایی) و اعتبار (همگرا و واگرا) مناسب است و برای هر گروه سنی با میزان تحصیلات در سطح پنجم ابتدایی قابل اجراء و پرمصرف‌ترین ابزار استفاده شده برای اندازه‌گیری درک عزت نفس کلی به‌عنوان یک ارزیابی کلی شخص از ارزشمندی او به‌عنوان یک انسان است (روزنبرگ، ۱۹۷۹، برگرفته از پالمن و آلیک، ۲۰۰۰).

پژوهشگران با استفاده از روش تحلیل عاملی بر روی مقیاس ۱۰ ماده‌ای عزت نفس روزنبرگ بیان می‌کنند که مقیاس یک سازه دو بعدی (تصورات مثبت و منفی از خود) است (باچمن و امالی^۶، ۱۹۸۶؛ گلداسمیت^۷، ۱۹۸۶؛ اونس^۸، ۱۹۹۳؛ پوکورنی^۹، ۱۹۶۷، برگرفته از گرینبرگر، چن، دمیتریوا

-
- 1- Markus., & Kitayama
 - 2- Bond., & Cheung
 - 3- Feather., & Mckee
 - 4- Rosenberg Self-esteem Scale
 - 5- Cooper-smith Self-esteem Scale
 - 6- Bachman., & O'Malley
 - 7- Goldsmith
 - 8- Owens
 - 9- Pokorny

دمیتریوا و فاراگیا^۱، ۲۰۰۳؛ کافمن، راسینسکی، لی و وست^۲، ۱۹۹۱). در این تحقیقات، پنج ماده با کلمات مثبت بر روی یک عامل با عنوان «عزت نفس مثبت» و پنج ماده با کلمات منفی بر روی عامل دیگر با عنوان «عزت نفس منفی» نامگذاری شده‌اند. فاراگیا و همکاران (۲۰۰۴) با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی یک برازش ضعیف را برای مدل یک عاملی RSES نشان دادند. اما دریافتند که مدل دو عاملی با تصورات مثبت و منفی از خود برازندگی بهتری دارد. هاتچر و هال^۳ (۲۰۰۹) به دو عامل با کلمات مثبت و منفی دست یافتند.

تحلیل‌های عاملی اکتشافی مدل یک عاملی را برای مقیاس عزت نفس روزنبرگ حمایت می‌کنند (فلمینگ و کورتنی^۴، ۱۹۸۴؛ هنسلی^۵، ۱۹۷۷؛ ابرلین^۶، ۱۹۸۵؛ والرینس و والرند^۷، ۱۹۹۰، بر گرفته از کورونی^۸، ۲۰۰۰). اما اغلب تحقیقات تحلیل عاملی یک راه حل دو عاملی را گزارش کرده‌اند (باگلی، بالیتو و برترند^۹، ۱۹۹۷؛ کارمینس و زیلکر^{۱۰}، ۱۹۷۴، ۱۹۷۹؛ شهینی، دیپبوی و فیلیپس^{۱۱}، ۱۹۹۰؛ تافارودی و سون^{۱۲}، ۱۹۹۵، بر گرفته از کورونی، ۲۰۰۰؛ رجبی و بهلول، ۱۳۸۶). ریچاردسون، راتنر و زامبو^{۱۳} (۲۰۰۹) مدل دو عاملی صلاحیت خود و دوست داشتن خود را مورد تایید قرار دادند. سریتی، اولگیاتی و کلمبو^{۱۴} (۲۰۰۵) دریافتند که RSES دارای ساختار دو عاملی اعتماد به خود و نارضایتی از خود است و آلوین و جکسون^{۱۵} (۱۹۸۱) بر گرفته از کورونی، ۲۰۰۰) با استفاده از تحلیل عاملی تاییدی^{۱۶} و با استفاده از اطلاعات روزنبرگ و سیمونس (۱۹۷۱) بر روی نوجوانان مدارس دولتی بالتیمور مشاهده کردند که سه عامل (خود مثبت، خود منفی و مقایسه اجتماعی) برازش رضایت بخش داده‌ها را تعیین می‌کند.

-
- 1- Grenberger, Chen, Dimirievaa., & Farruggia
 - 2- Kaufman, Rasinski, Lee, & West
 - 3- Hatcher., & Hall
 - 4- Fleming., & Courtney
 - 5- Hensley
 - 6- O'Brien
 - 7- Vallieres., & Vallerand
 - 8- Corwny
 - 9- Bagley, Balith., & Bertrand
 - 10- Carmines., & Zilker
 - 11- Shahani., Dipboye., & Phileps
 - 12- Tafarodi., & Swann
 - 13- Richardson, Ratner, , & Zumbo
 - 14- Serretti, Olgiaati., & Colombo
 - 15- Alwin., & Jackson
 - 16- Confirmatory Analysis

زیمپریچ، پرن و هورننگ^۱ (۲۰۰۵) مقیاس تعدیل یافته عزت نفس روزنبرگ را با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی مورد بررسی قرار دادند. آنها مشاهده کردند که مدل یک عاملی عزت نفس با روش چرخش متعامد با ماده‌هایی با کلمات منفی بر روی داده‌ها برازش یافته‌تر است. دانبر، فورد، هانت و در^۲ (۲۰۰۰) گزارش کردند که مدل تک عاملی با خطاهای همبسته برای کلمات منفی نسبت به مدل دو عاملی برازنده‌تر است، اگرچه مدل تک عاملی با خطاهای همبسته مثبت بهترین برازندگی کل را ایجاد کرد. تعدادی دیگر از پژوهشگران از جمله راستیکاس، هابلی و زامبو^۳ (۲۰۰۴)؛ مارش (۱۹۹۶)؛ توماس و الیور (۱۹۹۹)؛ فلمینگ و کورتنی (۱۹۸۴)؛ ابراین (۱۹۸۵)؛ والرینس و والرند (۱۹۹۰)؛ بر گرفته از کورونی، (۲۰۰۰)؛ پالمن و آلیک (۲۰۰۰)؛ و گرینبرگر و همکاران (۲۰۰۳) بر یک بعدی بودن مقیاس فوق اشاره دارند. کورونی (۲۰۰۰) ساختار عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ را با استفاده از تحلیل عاملی تأییدی و اکتشافی برای ارزیابی هشت مدل مفروض مورد مطالعه قرار داد. در این تحقیق مدل‌ها در سه نمونه متفاوت ارزیابی شدند. نتایج نشان داد که مقیاس عزت نفس روزنبرگ یک سازه یک بعدی است که متأثر از ماده‌هایی با کلمات منفی است. گانا، آلفیلیپ و بیلی^۴ (۲۰۰۵) از وجود یک عامل کلی مقیاس عزت نفس روزنبرگ بر روی افراد سالخورده حمایت کردند. آلجا، رولاند، گارلسلا و روسیر^۵ (۲۰۰۷) مشاهده کردند که مدل یک عاملی با کلمات همبسته مثبت نسبت به مدل با خطاهای همبسته منفی و مدل‌های دو عاملی برازنده‌تر است. اشمیت^۶ و آلیک (۲۰۰۵) در یک مطالعه بر روی ۵۳ ملیت نشان دادند که RSES در اغلب ملیت‌ها ساختار یک عاملی را دارد.

روزنبرگ (ویرایش تجدیدنظر شده با کلمات منفی، با کلمات مثبت و اصلی) نشان دادند که ویرایش اصلی این مقیاس برازش معنی‌دار بهتری برای مدل دو عاملی دارد و نه برای مدل یک عاملی. ویرایش‌های تجدیدنظر شده مقیاس حاضر با کلمات مثبت و منفی مدل یک عاملی را تأیید نمود و نه مدل دو عاملی. هر دو ویرایش تجدید نظر شده یک عامل را نشان می‌دهند (۵۸ درصد واریانس برای ویرایش تجدید نظر شده با کلمات منفی و ۵۹ درصد واریانس برای ویرایش تجدید نظر شده با کلمات مثبت).

اهمیت عزت نفس را از چند جنبه می‌توان مورد ملاحظه قرار داد. عزت نفس برای رشد روانشناختی مهم است. شخص باید به خودش برحسب ظرفیت رسیدن به آن چیزی که نیاز دارد و

-
- 1- Zimprich, Perren., & Hornung
 - 2- Dunbar, Ford, Hunt, & Der
 - 3- Rusticus, Hubley., & Zumbo
 - 4- Gana, Alaphilippe, & Bailly
 - 5- Aluja, Rolland, Garc'ia., & Rossier
 - 6- Schmitt

می‌خواهد انجام دهد اعتقاد داشته باشد. در نتیجه، فرد می‌تواند به صورت باکفایتی با چالش‌های رشد و زندگی روزمره مقابله نماید. از این رو، فقدان باور شخصی، ممکن است در فرد مفهوم بیرونی را شکل دهد، اما این فرد نسبت به افراد دارای عزت نفس بالا از خلاقیت و کارآمدی کمتری بهره می‌برد. با این توصیف‌ها، این مطالعه به دنبال بررسی آزمایش ساختار عاملی تاییدی مقیاس عزت نفس روزنبرگ بر اساس پژوهش تحلیل اکتشافی دو عاملی رجبی و بهلول (۱۳۸۶) است. سوال اصلی این پژوهش این است که کدامیک از دو مدل یک عاملی و دو عاملی (رجبی و بهلول، ۱۳۸۶) نسخه فارسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ برازنده جامعه است؟

روش

این تحقیق با توجه به سؤال مطرح شده همبستگی از نوع تحلیل عاملی تاییدی^۱ است. جامعه‌ی آماری این تحقیق کلیه دانشجویان دختر و پسر سال اول ساکن در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه شهید چمران اهواز بود. ۱۲۹ دانشجوی (۷۴ پسر و ۵۵ دختر) از بین دانشجویان سال اول ساکن در خوابگاه‌های دانشجویی دانشگاه شهید چمران اهواز به صورت نمونه‌گیری تصادفی ساده و به تعداد هر ماده ۱۳ نفر انتخاب شدند.

ابزارهای پژوهش

مقیاس عزت نفس روزنبرگ: در این مطالعه از ویرایش انگلیسی این مقیاس (روزنبرگ، ۱۹۶۵، برگرفته از رجبی و بهلول، ۱۳۸۶) استفاده شد. این مقیاس شامل ۱۰ ماده خودگزارشی که احساس‌های کلی ارزش یا پذیرش خود را به صورت مثبت بیان می‌کند. همچنین هر گزاره‌ی این مقیاس شامل یک مقیاس چهارگزینه‌ای از کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم است که دامنه‌ی آن از ۱ تا ۴ مرتب شده است. به علاوه، کمینه و بیشینه‌ی نمره‌ی آن ۱۰ و ۴۰ می‌باشد که نمره‌های بالاتر بیانگر میزان بالای عزت نفس در دانشجویان است.

یافته‌ها

برای آزمون فرضیه یک عاملی و دو عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ از روش تحلیل عاملی تاییدی و روش برآورد بیشینه احتمال^۲ با استفاده از برازندگی داده‌ها استفاده شد. این روش بر پایه‌ی این مفروضه است که گروه نمونه از یک جامعه‌ی چند متغیری نرمال بیرون آمده است (هومن، ۱۳۸۵). مدل‌های یک عاملی و دو عاملی برای مقیاس عزت نفس روزنبرگ ارزیابی شدند. یافته‌ها نشان داد که مدل دو عاملی برازنده‌تر از مدل یک عاملی است (جدول ۱). مجذور کای محاسبه شده مدل یک عاملی با $df=35$ و $87/62$ و $p < 0/0001$ معنادار می‌باشد و نشان می‌دهد

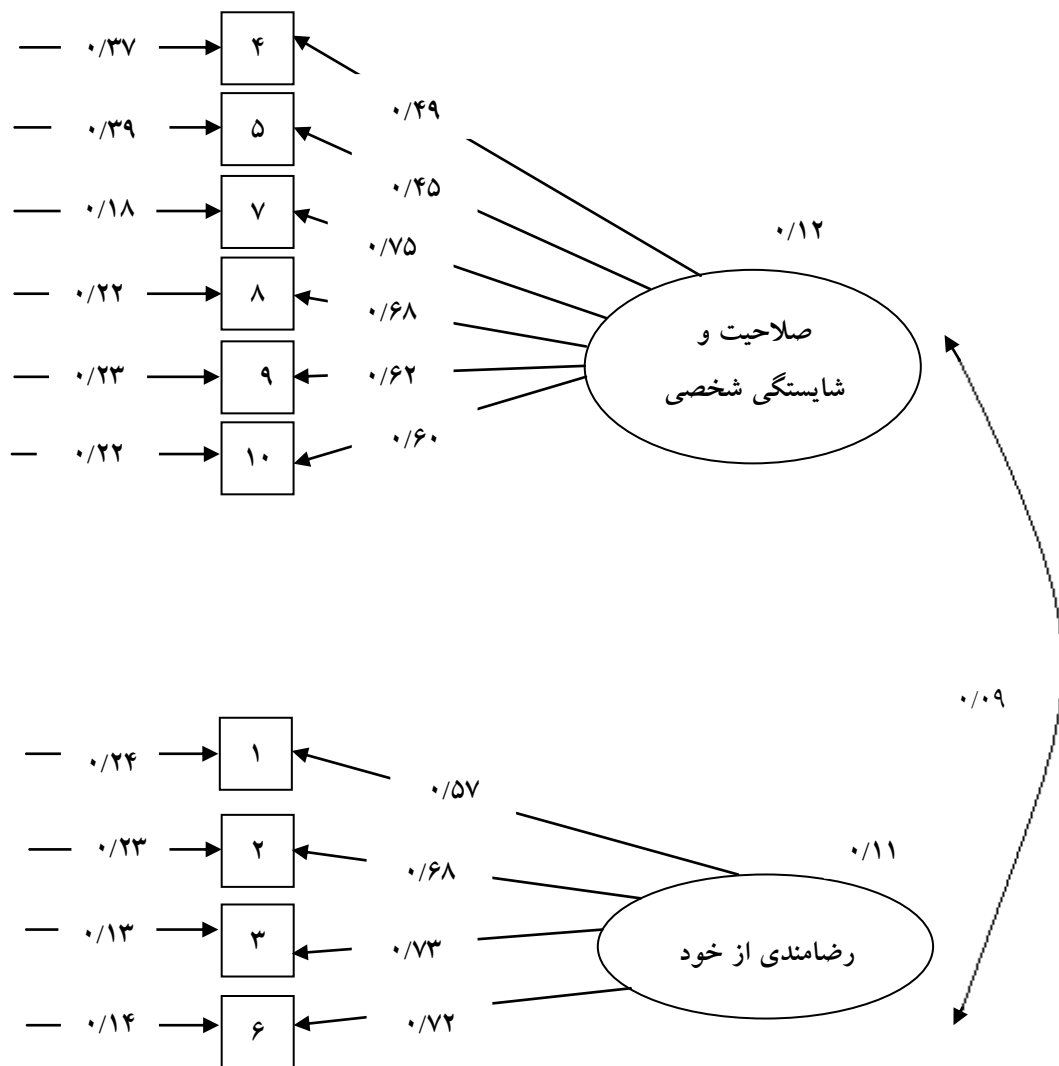
1- Confirmatory Factor Analysis
2- Maximum Likelihood (ML)

که این مدل متناسب و برازش یافته جامعه نیست. همچنین مجذور کای محاسبه شده مدل دو عاملی با درجه آزادی $df=32$ و دو شاخص تعدیل (از خطای e_1 به e_2 و e_2 به e_4) $43/27$ ($p=0/088$) معنی‌دار نیست و بیانگر شاخص برازش یافته این مدل در جامعه است. بنابراین، مدل دو عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ برازنده جامعه است. به علاوه، مشخصه‌های دیگری برای ارزشیابی برازش کلی مدل در جدول ۱ درج شده‌اند.

جدول ۱. شاخص‌های برازندگی مدل‌های یک عاملی و دو عاملی مقیاس عزت نفس روزنبرگ

شاخص‌های برازندگی									
مدل‌ها	مجذور کای	درجه آزادی	سطح p	میزان خطا	مجذور کای به درجه آزادی	برازندگی مقایسه‌ای	برازندگی بهنجار شده	شاخص برازش	مجذور پس ماند
یک عاملی	۸۷/۶۲	۳۵	۰/۰۰۰۱	۰/۱۰	۲/۵۰	۰/۸۶	۰/۸۰	۰/۸۸	۰/۰۳
دو عاملی	۴۳/۲۷	۳۲	۰/۰۸۸	۰/۰۵	۱/۳۵	۰/۹۷	۰/۹۰	۰/۹۴	۰/۰۲

همان‌طور که در جدول ۱ مشاهده می‌شود، شاخص‌های برازندگی مدل یک عاملی $RMSEA=0/10$ ، $CFI=0/86$ ، $NFI=0/80$ ، $GFI=0/88$ و $PMR=0/03$ و در مدل دو عاملی این شاخص‌ها به ترتیب $0/05$ ، $0/97$ ، $0/90$ ، $0/94$ و $0/02$ محاسبه شدند که این شاخص‌های برازندگی در مدل دو عاملی نسبت به مدل یک عاملی برازندگی بیشتری دارند. همچنین جذر برآورد واریانس خطای تقریب (RMSEA) در مدل اخیر (0/05) بسیار کوچک‌تر از مدل یک عاملی (0/10) است و شاخص ریشه میانگین مجذور پس مانده (RMR) در مدل دو عاملی 0/02 می‌باشد که بیانگر خطای اندک مدل و برازش قابل قبول آن است (نمودار ۱).

نمودار ۱. مدل ۲ عاملی برازنده مقیاس عزت نفس

بحث و نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر با هدف بررسی و آزمایش نمره‌های RSES با استفاده از تحلیل عامل تاییدی (CFA) دو عاملی رجبی و بهلول (۱۳۸۷) با کلمات مثبت در گروهی از دانشجویان انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که تحلیل دو عاملی نسخه فارسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ در مقایسه با مدل یک عاملی عزت نفس رقیب از شاخص‌های مناسب‌تر برازندگی بهره می‌برد که دو عامل استخراج شده از مطالعه رجبی و بهلول "صلاحیت و شایستگی شخصی" و "رضامندی از خود" بودند. نتیجه‌گیری می‌کنیم که نسخه فارسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ همان مطالعه سال ۱۳۸۷ که توسط رجبی و بهلول انجام گرفته است را تایید می‌کند.

این مطالعه اشاره می‌کند که ۵ ماده از نسخه فارسی مقیاس عزت نفس روزنبرگ با کلمات مثبت مشابه با یافته تافارودی و سوان (۲۰۰۱) با نام "شایستگی خود" یکی است. مثلاً پاسخ‌ها به سوال ۷ (احساس می‌کنم که یک انسان ارزشمندم یا حداقل از لحاظ ارزشمندی معادل با دیگرانم) را می‌توان به‌عنوان ارزیابی شایستگی شخصی بر حسب منابع مالی تفسیر کرد و سوال ۴ (قادرم کارها را به خوبی انسان‌های دیگر انجام بدهم) را می‌توان به‌عنوان اندازه‌گیری توانایی اخیر پاسخ‌دهندگان برای انجام اعمال یا کنش‌های خاص مورد ملاحظه قرار داد. جنبه مثبت مدل دو عاملی نسبت به مدل یک عاملی با کلمات مثبت شاخص‌های مناسب‌تر نسبت مجذور کای به درجه آزادی (۱/۳۵) و میزان خطای (۰/۰۵) است. بدین معنا که این نسبت کمتر از مقدار ۲ است و میزان خطا نیز در حد قابل قبول می‌باشد و بیانگر این است که این مدل برازنده جامعه است و کاربرپذیری مناسب‌تری نسبت به مدل یک عاملی دارد. مطالعات باگلی و همکاران ۱۹۹۷؛ کارمینس و زیلکر، ۱۹۷۴، ۱۹۷۹؛ شهنی و همکاران، ۱۹۹۰؛ تافارودی و سون، ۱۹۹۵ (برگرفته از کورونی، ۲۰۰۰)، رجبی و بهلول (۱۳۸۷)، ریچاردسون و همکاران (۲۰۰۹) و سریتی و همکاران (۲۰۰۵)، آلوین و جکسون (۱۹۸۱)، برگرفته از کورونی، ۲۰۰۰)، فاراگیا و همکاران (۲۰۰۴)، هاتچر و هال (۲۰۰۹) (باچمن و امالی، ۱۹۸۶؛ گلداشمیت، ۱۹۸۶؛ اونس، ۱۹۹۳؛ پوکورنی، ۱۹۶۷، برگرفته از گرینبرگر و همکاران، ۲۰۰۳؛ کافمن و همکاران، ۱۹۹۱، برگرفته از آلجا و همکاران، ۲۰۰۷) همخوان است.

در پایان از کلیه مسئولین آموزش دانشکده‌ها و دانشجویانی که با حوصله در اجرای این تحقیق ما را یاری نمودند، کمال تشکر را داریم.

منابع

- هومن، حیدرعلی. (۱۳۸۵). تحلیل داده‌های چند متغیری در پژوهش رفتاری. تهران: پیک فرهنگ، چاپ دوم.
 رجبی، غلامرضا؛ بهلول، نسرين. (۱۳۸۶). سنجش پایایی و روایی مقیاس عزت نفس روزنبرگ دانشجویان سال اول دانشگاه شهید چمران. پژوهش‌های تربیتی و روانشناختی، سال سوم، شماره ۵ دوم، پیاپی ۸، صص ۴۸-۳۳.

- Aluja, A., Rolland, J-P., Garc'ia, L. F., & Rossier, J. (2007). Dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale and its relationships with the three- and the Five-Factor Personality Models. *Journal of Personality Assessment*, 88(2), 246-249.
- Bednar, L. R., & Peterson, S. R. (1995). Self-esteem. Paradoxes and innovations in clinical theory & practice. Washington: *American Psychological Assessment*.
- Blascovich, G., & Tomaka, J. (1991). Measures of self esteem. In J. P. Robinson., P. R. Sharer., & L. S. wrightsmen (Eds.) *Measures of personality and social psychological attitudes*, I. San Diego, CA: Academic press.
- Branden, N. (1970). *Breaking free*. Los Angles: Nash Publishing.
- Coopersmith, S. (1981). *The antecedents of self-esteem*. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press (Original work published, 1967).
- Corwny, R. F. (2000). The factor structure of global self-esteem among adolescents and adults. *Journal of Research in Personality*, 34, 357-379.
- Dunbar, M., Ford, G., Hunt, K., & Der, G. (2000). Question wording effects in the assessment of global self-esteem. *European Journal of Psychological Assessment*, 16, 13-19.
- Farruggia, S. P., Chen, C., Greenberger, E., Dmitrieva, J., & Macek, P. (2004). Adolescent self-esteem in cross-cultural perspective: Testing measurement equivalence and a mediation model. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 35(6), 719-733.
- Gana, K., Alaphilippe, D., & Bailly, N. (2005). Factorial structure of the French version of the Rosenberg self-Esteem scale among the Elderly. *International Journal of Testing*, 5, 2, 169-176.
- Greenberge, E., Chen, C., Dmitrieva, J., & Farruggia, S. P. (2003). Item-wording and dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale: do they matter? *Personality and Individually Differences*, 35, 6, 1241-1254.
- Hatcher, J., & Hall, L. A. (2009). Psychometric properties of the Rosenberg Self-Esteem Scale in African American single mothers. *Issues in Mental Health Nursing*, 30, 70-77.
- Kaufman, P., Rasinski, K. A., Lee, R., & West, J. (1991). *National Education Longitudinal Study of 1988*. Quality of the responses of eighth-grade students in NELS88. Washington, DC: U.S. Department of Education. In A. Aluja., J-P., Rolland, L. F. Garc'ia., & J. Rossier. (2007). dimensionality of the Rosenberg Self-Esteem Scale and its relationships with the three- and the Five-Factor Personality Models. *Journal of Personality Assessment*, 88(2), 246-249.
- Marsh, H. W. (1996). Positive and negative global and specific domains of self: the importance of individual importance. certainly and ideals. *Journal of Personality and Social Psychology*, 65, 975-992.
- Osborne, R. E. (1993). *Self: An eclectic approach*. Boston: Ally & Bacon.
- Pullmann, H., & Allik, J. (2000). The Rosenberg self-Esteem Scale: its dimensionality. stability and personality correlates in Estonian. *Personality and Individual Differences*, 28, 701-715.

- Richardson, C. G., Ratner, P. A., & Zumbo, B. D. (2009). Further support for multidimensionality within the Rosenberg Self-Esteem Scale. *Current Psychology*, 28, 98-114.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescent self-image*. Princeton, NJ: Princeton University press.
- Rusticus, S. H., Hubley, A. M., & Zumbo, B. D. (2004). *Cross-National Comparability of the Rosenberg Self-Esteem Scale*. Poster presented at the 112th convention of the American Psychological Association, July 28-August 1. Honolulu, Hawaii.
- Schmitt, D., & Allik, J. (2005). Simultaneous administration of the Rosenberg Self-Esteem Scale in 53 nations: Exploring the universal and culture-specific features of global self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89(4), 623-642.
- Serretti, A., Olgiati, P., & Colombo, C. (2005). Components of self-esteem in affective patients and non-psychiatric controls. *Journal of Affective Disorders*, 88(1), 93-98.
- Tafarodi, R. W., & Swann, W. B. (2001). Two-dimensional self esteem: Theory and measurement. *Personality and Individual Differences*, 31, 653-673.
- Tomas, J. M., & Oliver, A. (1999). Rosenberg's self-Esteem scale: Two factors or method effects. *Structural Equation Modeling*, 6, 84-98.
- Zimprich, D., Perren, S., & Hornung, R. (2005). A two-level confirmatory factor analysis of a modified Rosenberg Self-Esteem Scale. *Educational and Psychological Measurement*, 65, 3, 465-481.

